

Доко́наний і недоко́наний вид дієслова

Дослідження-зіставлення.

Зіставте пари дієслів. Дослідіть їхню відмінність.

Читати – *про*читати; писати – *на*писати.
Підписати – підпису*ва*ти; підбігти – підбіг*а*ти.
Скл*И*кати – склик*А*ти; нас*И*пати – насип*А*ти.
На*б*рати – набир*а*ти; заб*р*ати – забир*а*ти.

- Визначте засоби творення видових пар (префікси, суфікси, наголос, чергування голосних).

ВИД - специфічна ознака всіх форм дієслова -
указує на характер перебігу дії в часі, виражає
відношення дії до її внутрішньої межі.

Недоконаний вид
виражає
незавершену дію,
необмежену в часі,
відповідає на
запитання *що*
робити?

Пишу – писав –
писатиму.

ДОКОНАНИЙ ВИД
виражає завершену
дію в минулому або
ту, що обов'язково
відбудеться в
майбутньому,
відповідає на
запитання *що*
зробити?

Написав –напишу.

ВИДОВА ПАРА:
КОХАТИ – ПОКОХАТИ,
ЛИТИ- НАЛИТИ,
ГОВОРИТИ- СКАЗАТИ.

Творення видових форм дієслів

ДІЄСЛОВА НЕДОКОНАНОГО ВИДУ	СПОСІБ ТВОРЕННЯ	ДІЄСЛОВА ДОКОНАНОГО ВИДУ
	ПРЕФІКСАЛЬНИЙ	
робити програмувати лити зеленіти летіти читати	з- за- на- по- при- про-	зробити запрограмувати налити позеленіти прилетіти прочитати
	СУФІКСАЛЬНИЙ	
смикати рубати	-ну- -ону-	смикнути рубоннути
	Чергування звуків	
збирати		зібрати
	Інша основа	
брати ловити		взяти спіймати

Дослідження-аналіз

Визначте засоби творення видових форм дієслова.

Виділяти – виділити, збути – збувати, шукати – знайти, прикрити – прикривати, аукати – аукнути, мститися – помститися, вимірЯти – вИміряти, ловити – піймати, зустрічати – зустріти, допомогти – допомагати, скликАти - склИкати, вимостити - вимощувати, застерегти – застерігати, засиПАти - засИпати.

В українській мові є ряд дієслів, які мають форми тільки одного виду – **ОДНОВИДОВІ ДІЄСЛОВА**.

ДОКОНАНИЙ ВИД

схаменутися

розкричатися

розперезатися

відшуміти

повідлітати

НЕДОКОНАНИЙ ВИД

прагнути

намагатися

потребувати

переслідувати

ворогувати

ТВОРЧЕ КОНСТРУЮВАННЯ

Із поданими фразеологізмами складіть речення.
Виділіть дієслова. Визначте їх вид.

Веремію закрутити. Дати перцю. Теревені правити.
Руки розв'язати. Гострити зуби.

З'ясуйте значення фразеологізмів. Замініть їх
синонімічними сполученнями з довідки.

ДОВІДКА: когось сварити, звільнитися від залежності,
розмовляти, затіяти колотнечу, гніватися на когось.

Дослідження-моделювання

Визначте вид дієслів. Доберіть до них видові пари.
Назвіть засіб творення.

Вилити, розрізати, нарвати, летіти, пересилати, друкувати, нищити, множити, підмалювати, розкидати, **застерегти**.

Із виділеним словом складіть речення із прямою мовою.

Дослідження-пошук

Випишіть дієслова, що вживаються тільки у формі одного виду (доконаного чи недоконаного).

Визначте вид їх.

Гомоніти, думати, міркувати, сичати, стукати, гриміти, возити, плавати, кричати, ледарювати, стежити, пустити, пам'ятати, малювати.

До двовидових дієслів доберіть пари.

Творча хвилинка

Замініть словосполучення одним дієсловом. У чому особливість видового значення таких дієслів.

Супроводжувати аплодисментами, передати телеграфом, мати дебют, зробити операцію, накласти штраф, передати сигнал, записати транскрипцією.

Творча хвилинка

Складіть речення з поданими одновидовими дієсловами.

Залицятися, піклуватися, вимагати, схаменутися.

Робота з текстом

Із наведених речень випишіть дієслова, визначте їх вид.

Не тільки умовних звуків учиться дитина, вивчаючи рідну мову, а п'є духовне життя й силу рідного слова. Воно пояснює їй природу, як не міг би пояснити її жоден природознавець. Воно знайомить її з суспільством, його історією, як не міг би ознайомити жоден історик. Воно ж таки вводить її в народні вірування, у народну поезію(К.Ушинський).

Я - коректор

У наведених реченнях виправте помилки в уживанні видових форм.

1. Суфікс змінює тональність слова, забарвить його емоційним змістом, надає слову поетичного звучання.
2. Пестливі суфікси приєднуються до багатьох іменників.
3. Кожен народиться в душі поетом.
4. Народна творчість і українські поети завжди заспівали й співають величну пісню найдорожчій людині – Матері.
5. Мати народила нас, учила говорити й запалила в серці вічне світило пісні.

Гра «Знайди слово»

1. Дієслово, що означає дуже голосно звертатися до кого-небудь (у формі чоловічого роду).

П Е Р Е К Р И Ч А В

2. Дієслово, що означає лежати довго, досхочу.

Н А Л Е Ж А Т И С Я

3. Дієслово, що означає пропустити щось дуже важливе.

П Р О М О Р Г А Т И

Гра «Знайди слово»

4. Дієслово, що означає, виконувати якусь дію, рух стукаючи.

В І Д С Т У К А Т И

5. Дієслово, що означає почати гомоніти, заговорити ТИХО.

З А Г О М О Н І Т И